

www.ketab.ir

سراج التالکین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- سرشناسه : کرمانی کريلانی، علی بن حسين، قرن ۱۲ق.
- عنوان و ناه پداور : سراج السالکين / علی بن حسين کريلانی ؛ به کوشش جعفر رحمن زاده صوفیانی.
- مشخصات نشر : قم: مجمع ذخائر اسلامی، ۱۳۹۱.
- مشخصات ظاهري : ۱۰۴ ص.
- فروست : گنجینه های خطی؛ ۶۶.
- شابک : ۷۵۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۹۸۸-۵-۳۴۶
- وضعیت فهرست نویسی : فبا
- یادداشت : کتابخانه - مورت زیر نویس.
- موضوع : شیعه امامیه -- عبايد -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
- موضوع : تصوف -- دفاعیه با و دیوها
- موضوع : شیعه -- اصول دین
- شناسه افزوده : رحمن زاده صوفیانی، جعفر، ۱۳۶۰ -
- رده بندی کنگره : BTP/۳۱۱/ک ۲۵س ۴ ۱۳۹۱
- رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۱۷۲
- شماره کتابشناسی ملی : ۳۰۱۱۱۴۹

سِرَاجُ السَّالِكِينَ

شیخ علی بن حسین کربلانی

(رحمه الله)

(قرن دوازدهم / هجری قمری)

به کوشش

جعفر رحمن زاده صوفیانی

برای دریافت نسخه الکترونیکی اثر، شش ماه پس از انتشار، به سایت مجله ذخائر اسلامی رجوع کنید.

فهرست

۵	فهرست
۷	مقدمه‌ی تحقیق
۷	الف: احوال مؤلف
۹	ب: آثار مؤلف
۱۳	ج: کتاب حاضر
۱۴	د: دست‌نویست‌های کتاب
۱۵	ط: روش تصحیح
۲۲	ظ: منابع مقدمه
۲۳	کتاب سراج السالکین
۲۵	[مقدمه‌ی مؤلف (ره)]
۲۸	مقدمه [در شناخت قوه‌ی علمی و عملی]
۳۱	فصل [در شناخت قوه‌ی واهمه]
۳۲	فصل در تقسیم مردم به اهل ملت و اهل نحلّت
۴۱	فصل در تقسیم مدّعیان اسلام به اهل شرع و اهل حکمت و اهل تصوّف
۵۴	فصل در تقسیم اهل شرع به محدّثین و متکلمین
	فصل در تقسیم محدّثین به شیعیان و سنیان و ذکر کردن متکلمان هر دو
۵۶	طائفه‌ی شیعه و سنی بر سبیل اجمال
۵۷	فصل در اعتقادات امامیه

فصل در اعتقادات اشاعره یعنی آن اعتقاداتی که مخالفت دارد با اعتقادات امامیه	۶۷
فصل در اعتقادات معتزله	۷۲
فصل [نقل و ردّ قول فاضل معاصر در فرق میان معتزله و امامیه]	۷۸
فصل در قضا و قدر و نقل کردن اقوال فضلا در آن باب	۸۷
خاتمه در بیان معنی جبر و تفویض و امر بین امرین	۹۵
منابع مقدمه و تصحیح	۱۰۱

مقدمه‌ی تحقیق

الف: احوال مؤلف

متأسفانه اطلاعات چندانی در مورد شخصیت علی بن حسین کربلایی در دست نیست و همانند بیشترین‌های دانشوران بزرگ شیعی به تاریکی‌های تاریخ افتاده و مورد غفلت شرح حال نویسان و ترجمه نگاران واقع شده است. تاریخ ولادت، وفات، تعداد اساتید، شاگردان و اجازات ایشان به صورت دقیق ثبت نشده و نمی‌توان در این مسائل به تفصیل سخن راند.

از اطلاعات پراکنده‌ای که در دست است این اندازه معلومان می‌شود که در قرن یازدهم قمری می‌زیسته و تا سال (۱۱۲۴ هـ. ق.) در قید حیات بوده است. گویا قبل از سال (۱۱۳۰ هـ. ق.) که یکی از شاگردانش به اسم مُلّا کلب علی شریف کهرودی برخی از نوشتجات استادش را بر نوشت می‌کرد، بدرود حیات گفته است.

بنا بر گزارش مرحوم افندی تبریزی صاحب ریاض العلماء، ایشان در زمان سلطنت شاه سلطان حسین صفوی در مدرسه‌ی مریم بیگم اصفهان کرسی تدریس داشته و برخی از نوشتجات خود را به نام شاه سلطان حسین صفوی یا به درخواست ایشان به نگارش در آورده است.

چنانچه خودش در کتاب سراج السالکین تصریح می‌کند از شاگردان فاضل و ممتاز علامه مجلسی (رحمه الله) بوده و با القاب و عناوینی چون: (حضرت فاضل محقق مدقق متبحر، شیخنا و أستاذنا و مَنْ إلیه فی جمیع العلوم استنادنا)، از

استادش تجلیل می‌نماید و با جملات (أدامَ اللهُ أیامَ إفادتهِ وَ أفاضَ عَلَینا وَ عَلَی جمیعِ المؤمنینَ مِنْ بَرَکاتهِ) ایشان را دعا می‌کند.

از اجازه‌ای که در نیمه‌ی ماه محرم الحرام سال (۱۱۲۴ هـ.ق.) به آقا الیاس خان بیکا داده است چنین به دست می‌آید که شیخ فخر الدین طریحی نجفی از مشایخ روائی ایشان بوده است. همچنین در مقدمه‌ی کتاب الأربعون حدیثاً تصریح کرده است که فخر الدین طریحی نجفی، علامه مجلسی و رفیع الدین نائینی از مشایخ اجازه‌اش می‌باشند.

در مورد شاگردان ایشان نیز علاوه بر ملاً کلب علی شریف کهرودی که برخی از نوشته‌های استادش را استنساخ کرده است و در بالا اشاره شد، همین اندازه می‌دانیم که به آقا الیاس خان بیکا اجازه‌ی روایت داده و محمد امین بن محمد علی شریف استرآبادی که نسخه‌ای از کتاب سراج السالکین با استنساخ ایشان به یادگار مانده است، خودش را در زمره‌ی شاگردان ایشان نام برده است.

بر اساس پاره‌ای از قرائن و مستندات، مؤلف از برخی معاصرین خود در تنگنا بوده و به خاطر عداوتی که با ایشان داشته‌اند و مورد اذیت و آزار قرار می‌دادند و ایشان در موارد متعددی از نوشته‌های خود به این مطلب اشاره کرده است. از جمله در خطبه‌ی آغازین کتاب الأربعون حدیثاً از خود با عنوان: (المظلوم المکظوم الباث شکواه إلى الله الغنی) یاد می‌کند. همچنین در تعلیقاتی که بر حاشیه‌ی کتاب غایة المأمول فی شرح زبدة الأصول مرحوم فاضل جواد نگاشته است، هر وقت اسم خودش را در پایان حواشی می‌نویسد، این گونه از خود یاد می‌کند: علی بن الحسین الکربلائی (لَعَنَ اللهُ ظالمیه).

از تحقیقات علمی ایشان در کتاب الأربعون حدیثاً چنین بر می‌آید که به علوم حدیث و تفسیر توجه ویژه مبذول می‌نموده و در حل مشکلات و معضلات اخبار و احادیث ید طولائی داشته است. همینطور در کتاب نامبرده تصریح می‌کند که در

تصحیح، و تحریف و تصحیف زدایی از کتب اربعه و سایر کتاب‌های حدیثی شیعه تلاش فراوانی نموده است.

هر چند اطلاعات تاریخی ما از حیات علمی ایشان بسیار اندک و ناچیز است، ولی از آثار بر جای مانده‌اش می‌توان چنین نتیجه گرفت که عالمی پر تألیف بوده و از علوم اسلامی به ویژه در ساحت علوم عقلی و فلسفه و کلام و همچنین تفسیر و حدیث، شناخت گسترده‌ای داشته است.

ب: آثار مؤلف

ایشان در طول حیات علمی خود، موفق به تألیف آثار فراوانی شده است که به معرفی اجمالی آنها می‌پردازیم:

۱: ادعیه مستنونه، وضو

۲: إجازة الحديث

اجازه‌ای به آقا الیاس خان نیک‌استرآبادی در نیمه‌ی محرم الحرام سال

(۱۱۲۴ هـ.ق.)

۳: الإجماع

به همراه اجازه‌ی الحديث یاد شده آماده‌ی چاپ می‌باشد.

۴: الأربعون حديثاً

شامل تحقیقات بسیار ارزنده در احادیث اهل بیت عصمت و طهارت (صلوات

الله علیهم أجمعین) که به زبان عربی و به نام شاه سلطان حسین صفوی نوشته

است. تحقیق و تصحیح این کتاب توسط نگارنده‌ی این سطور، بر پایه‌ی دو

نسخه‌ی موجود در حال پایان است.

۵: أنوار الهدایة فی التفسیر بالروایة.

کتابی است در تفسیر دو آیه از قرآن مجید با سه فصل و یک خاتمه. این کتاب در شماره‌ی پنجم آفاق نور با تصحیح و تحقیق آقای عباسعلی علیزاده در سال ۱۳۸۶ش به چاپ رسیده است. نگارش این کتاب به تاریخ (۱۱۰۷ هـ.ق.) پایان پذیرفته است.

۶: تحفة المبتدئين

کتاب مختصر نیکویی است در علم نحو برای مبتدیان و در پایان کتاب به ترکیب و اعراب سوره‌ی حمد پرداخته است.

۷: تحفة المسافر

۸: تصحيح المقال في خلاصة الرجال

۹: تعليقات بر شرح حديث (مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ)

۱۰: جامع البراهين على الحق اليقين

در کتاب سراج السالکین وعده‌ی تألیف آن را می‌دهد و گویا به تألیف آن موفق نشده است.

۱۱: جواهر التعقيب

۱۲: الجواهر السليمانية فيما يتعلق بالنية

به نام شاه سلیمان صفوی نگاشته شده است و در الاربعون حديثاً در چند جا به آن ارجاع می‌دهد.

۱۳: الدر المنضود في معرفة الصيغ والعقود

۱۴: ذخيرة المعاد

در موضوع توکل و برخی مطالب اخلاقی دیگر که در کتاب الاربعون حديثاً و فقه النساء از آن یاد می‌کند.

۱۵: رساله‌ای در تحقیق معنی وجود

در کتاب الأربعون حدیثاً از آن یاد می‌کند و در کتب فهرست و تراجم از آن یاد نشده است.

۱۶: رسالة فی نذر الصدقة و العتق بعد الوفاة

به زبان فارسی که شاه سلطان حسین صفوی آن را به مرحوم میر سید محمد باقر خاتون آبادی می‌دهد تا نظر خودش را در مورد آن بنگارد. مرحوم خاتون آبادی بعد از خواندن آن رساله مطالب آن را نمی‌پسندد و با اظهار این مطلب که (به امثال آن سخنان اثبات حکمی از احکام شرعی نمی‌توان کرد) رساله‌ای در رد آن می‌نگارد تا موضوع را به نحوی که مطلوب خودش است اثبات کند.

رساله‌ی مرحوم خاتون آبادی در دفتر هشتم مجموعه رسائل فارسی از سوی انتشارات آستان قدس رضوی با نام مرحوم میر داماد چاپ شده است. از آنجایی که میر داماد در زمان سلطنت شاه سلطان حسین در قید حیات نبوده و اصحاب تراجم و فهرست به وجود چنین رساله‌ای در شمار تألیفات میر داماد اشاره‌ای نفرموده‌اند، این انتساب صحیح نخواهد بود. حضرت آیت الله حاج شیخ رضا استادی (دامت إفاداته) که استاد برجسته‌ی امور کتب شاسی و فهرست‌نگاری و تراجم نویسی می‌باشند با ارائه‌ی ادله، این رساله را از مرحوم خاتون آبادی می‌دانند. جویندگان تفصیل به شماره‌ی دوم مجله‌ی (کتاب شیعه) رجوع کنند.

۱۷: رساله در بیان نقش خاتم‌های چهارده معصوم (علیهم السلام)

۱۸: روضة الرضوان فی أعمال شهر رمضان

اصل کتاب به زبان عربی بوده و مؤلف جهت استفاده‌ی همگانی و تکثیر فائده، به همراه اضافات و توضیحاتی به زبان فارسی ترجمه کرده است.

۱۹: سبب الاختلاف فی علمية لفظ الجلالة

۲۰: سراج السالکین

نوشته‌ی پیش رو که معرفی آن در سطور آینده خواهد آمد.

۲۱: شرح حدیث (نَبَتْهُ الْمُؤْمِنُ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ)

آقای سید صادق حسینی اشکوری این کتاب را تصحیح نموده و انتشارات دار الحدیث در ضمن مجموعه‌ی دو جلدی مجموعه رسائل در شرح احادیثی از کافی به چاپ رسانده است.

۲۲: الصلاة و أحكامها

۲۳: الصيد و الذبائح

۲۴: العجالة فی تحقیق مصداق الجلالة

۲۵: عقد الکساء فی فقه النساء

در احکام زنان که به صورت فتوائی به زبان فارسی نوشته شده و نام دیگر کتاب: (عقد جن زن در فقه زنان) است.

این کتاب نیز به توشیح مؤلف سطور آماده‌ی چاپ می‌باشد.

۲۶: فتوحات المفتح و فلاح أهل الصلاح

ترجمه‌ی مفتاح الفلاح شیخ بهائی به زبان فارسی

۲۷: کشف الأباطیل

ردّ عقائد و تأویلات نادرست طائفه‌ی صوفیه که در کتاب حاضر بدان ارجاع می‌دهد.

۲۸: مراد المرید فی ترجمه مزار الشہید

در اوائل جلوس شاه سلطان حسین صفوی در سال (۱۱۰۸ هـ.ق.) و به نام

شاه سلطان حسین، به زبان فارسی ترجمه کرده است.

۲۹: المسائل الحسينية

در موضوع نیت و در الأربعون حدیثاً از آن یاد می‌کند.

۳۰: معراج السالکین إلى الحقّ الیقین

به زبان عربی و در موضوع اصول دین و کلام است. مؤلف در کتاب سراج السالکین از آن یاد می‌کند و بنابر گزارش الذریعه، کتاب سراج السالکین، ترجمه‌ای از آن کتاب است.

۳۱: نفحات الغیوب لأرباب القلوب

ج: کتاب حاضر

مختصری است در اعتقادات که از دو سو به بحث در باورهای شیعی می‌پردازد: یکی سلبی و دیگر سو ایجابی. در مرحله‌ی سلبی به هر اعتقادی که غیر شیعی است و از دیدگاه کلامی - عقیدتی شیعه نادرست است، اشاره می‌کند و در صدد است عقائد شیعه را از افکار و آراء حکما و صوفیه و اشاعره و معتزله تفکیک کرده، به صورت گذرا به تضعیف آنها بپردازد.

در مرحله‌ی ایجابی تلاش می‌کند به شکلی روشمند و با توجه به آموزه‌های کتاب و سنت، عقاید و باورهای صحیح شیعه‌ی امامیه را ارائه دهد تا چراغ راه سالکان شاهراه حقیقت بوده، ایشان را از گرفتاری به دام وساوس شیطانی رهایی بخشد و بتواند سالک را به مرتبه‌ی رفیعه‌ی هو الیقین برساند.

چنانچه در مقدمه‌ی کتاب حاضر بدان تصریح می‌کند رساله‌ی حاضر را پس از کتاب معراج السالکین إلی الحقّ الیقین به درخواست شاهراده مریم بیگم به رشته‌ی تحریر درآورده و در پایان وعده می‌دهد که اگر توفیق نصیبش شود، تلاش دارد به تألیف کتابی مفصل در عقاید و باورهای مذهب شیعه‌ی امامیه به نام جامع البراهین إلی الحقّ الیقین بپردازد. تاریخ پایان تألیف کتاب هفتم جمادی الثانی سال (۱۰۹۷ هـ.ق.) می‌باشد.

کتاب مشتمل است بر مقدمه، فصولی چند و خاتمه، بدین شرح:

- مقدمه‌ی مؤلف

- مقدمه‌ی کتاب: در شناخت قوه‌ی علمی و عملی
- فصل: [در شناخت قوه‌ی واهمه]
- فصل: در تقسیم مردم به اهل ملت و اهل نحلّت
- فصل: در تقسیم اهل شرع به محدّثین و متکلمین
- فصل: در تقسیم محدّثین به شیعیان و سنیان و ذکر کردن متکلمان هر دو طایفه‌ی شیعه و سنی بر سبیل اجمال
- فصل: در اعتقادات امامیه
- فصل: در اعتقادات اشاعره، یعنی آن اعتقاداتی که مخالفت دارد با امامیه
- فصل: در اعتقادات معتزله
- فصل: [نقل و ردّ قول فاضل معاصر در فرق میان معتزله و امامیه]
- فصل: در رضا و تنبیّه و نقل کردن اقوال فضلا در آن باب
- خاتمه: در بیان معنی خبر تفویض و امر بین امرین

د: دست‌نوشته‌های کتاب

نسخه‌های موجود کتاب سراج السالکین در کتابخانه‌های ایران به نقل از فهرستواره دست‌نوشته‌های ایران (دنا) بدین شرح است:

- ۱: (تهران - سپهسالار ش: ۶۶۶۳) / نسخ / قرن ۱۲ / ۶۱ برگ / [ف: ۵ - ۹۹]
- ۲: (قم - مرکز احیاء ش: ۳۲۹۳) / نسخ / قرن ۱۲ / ۶۵ برگ / [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۱۰]
- ۳: (تهران - نوربخش ش: ۷۵۰) / نسخ / قرن ۱۲ / ۶۸ برگ / [نشریه: ۱۳ - ۱۳۶]
- ۴: (قم - مرعشی ش: ۱۰۵۹۳) / محمد امین بن محمد علی شریف استرآبادی (شاگرد مولف) / نسخ / سه شنبه ۲۹ ربیع الاول ۱۱۰۷ / ۷۱ برگ / [ف: ۲۷ - ۶۸]

- ۵: (اصفهان - دانشگاه اصفهان ش: ۷۱۶) / در یک مقدمه و چند فصل و چند خاتمه تنظیم شده است و در هفتم جمادی الثانی ۱۰۹۷ تالیف آن پایان یافته است. / احمد نیریزی / نسخ زیبا / ۱۱۳۲ / ۱۴۰ برگ / [ف: ۲ - ۵۴۸]
- ۶: (قم - حجتیه ش: ۵۹۱) / نسخ / قرن ۱۳ / [ف: ۱۶]
- ۷: (قم - گلیپگانی ش: ۴ / ۱۶۷۴ - ۲۲۴ / ۹) / کلب علی شریف کهرودی / نسخ / ۱۲۲۰ / ۴۰ برگ / [ف: ۴ - ۲۲۸۶]
- ۸: (یزد - وزیری ش: ۲ / ۱۴۶۸) / نسخ / ۱۰ اذی القعه ۱۲۳۳ / ۷ (گ ۳۲ - ۳۹) / [ف: ۳ - ۹۶۷]
- ۹: (تهران - مجلس ش: ۴ / ۸۸۱۱) / نستعلیق / ۱۲۶۴ / ۷۱ صفحه (۱۳۰ - ۲۰۱) / [مختصر ف: ۴۴۶]
- ۱۰: (مشهد - رضوی ش: ۱ / ۱۰۶۲۳) / نستعلیق / ۱۳۱۶ / [ف: ۱۱ - ۳۷۱]
- ۱۱: (قم - مرکز حطاء ش: ۴ / ۳۳۰۱) / محسن بن ابی طالب موسوی خوانساری ناشر احکامی / نسخ / ۱۳۴۵ / ۲۶ برگ (۱۷۳ - ۱۹۹ پ) / [محدث ارموی نخ: ۲ - ۸۱۰]
- ۱۲: (قم - مرعشی ش: ۱ / ۲۰۲۳) / صدر الدین محمد بن ابی القاسم / نسخ / بی تا / ۲۸ برگ (پ - ۲۸ ر) / [ف: ۶ - ۲۵]
- ۱۳: (مشهد - رضوی ش: ۱۳ / ۱۱۱۸) / سید احمد صفائی خوانساری / بی تا / [اهدایی ف: ۳۴۳]
- ۱۴: (مشهد - رضوی ش: ۱۵۴۶۳) / نستعلیق / بی تا / [الفبایی ف: ۶۴۹]
- ۱۵: (تهران - مجلس ش: ۱۷۵۳۵ ض) / بی تا / [د.ث.]

ط: روش تصحیح

در تصحیح کتاب حاضر از دو نسخه‌ی خطی استفاده شده است که عبارت‌اند از:

۱- نسخه‌ای مَصَحَّح و مُحَشَّی متعلق به سده‌ی دوازدهم به خط نسخ که به شماره‌ی (۳۲۹۳) در کتابخانه‌ی مرکز احیاء میراث اسلامی نگهداری می‌شود و نسخه‌ای است اصیل و نزدیک به عصر مؤلف. رمز این نسخه در پانویست کتاب حاضر (ب) می‌باشد. در حواشی این نسخه مطالبی نوشته شده است که به جهت رعایت اختصار و مهم نبودنشان، از آوردن آنها در پاورقی چشم پوشی کردیم، مگر آن حواشی که با رمز (منه رحمه الله) متعلق به مؤلف بود.

۲- نسخه‌ای که در ضمن مجموعه‌ای در کتابخانه‌ی مرکز احیاء میراث اسلامی به شماره‌ی (۳۳۰۱) موجود است و کتاب حاضر چهارمین رساله‌ی آن مجموعه می‌باشد.

این نسخه به همراه نسخه‌ی سوم تا ششم مجموعه، به خط نسخ توسط سید محسن بن ابی طالب مؤلف و خوانساری ناشر احکامی، در سال (۱۳۴۲) نوشته شده و مشتمل بر حواشی غیر مهمتی در حد عناوین مباحث می‌باشد. هر چند که گاهی علائم تصحیحی در متن نسخه مزبور دیده می‌شود و در فهرست به مصحح بودن آن اشاره شده است ولی مشتمل بر اغلاط فراوانی است و برخی جمله‌ها و عبارات از دیدرس ناسخ پنهان مانده و در بیشتر مواقع به مفهوم عبارات خلل می‌رساند. علامت اختصاری این نسخه در پا نوشت‌ها (ج) می‌باشد.

نسخه‌ی (ب) را از جهت مصحح بودن و قرب زمانی به روزگار نگارش، اصل قرار دادیم و بعد از مقابله با نسخه‌ی (ج) موارد اختلافی را در پانویست با رمز (ج) افزودیم. بنای درج اختلاف دو نسخه در پاورقی‌ها بر اختصار بوده و به شدت از انباشتن پانویست‌ها از اختلاف نسخه‌ها پرهیز کردیم.

در بیشترین موارد، دو نسخه در ضبط کلماتی چون: «چنانچه» «چنانکه»، «این» «آن»، «فرمودند» «فرموده اند» و «سیِّم» «سیوم» و مواردی مشابه مثل: «تابعین» «تابعان» اختلاف داشتند که درج آنها را در پاورقی

بیهوده‌کاری دانستیم. همچنین در پس و پیش داشتن واژگانی بمانند: «احتیاج به ماده ندارد» «به ماده احتیاج ندارد» و «مأولند به قسمی از مجازها» «به قسمی از مجازها مأولند» و مواردی دیگر، فقط بر نسخه‌ی اصل اکتفاء نمودیم.

نسخه‌ها را در اصل کتاب تلفیق ندادیم و بنای کار بر نسخه محوری بود و فقط در پاورقی به درج اختلاف دو نسخه - بر اساسی که گفته شد - پرداختیم، مگر در دو مورد که یقیناً متن نسخه‌ی اصل اشتباه بود و ما آن را از نسخه‌ی (ج) نقل کردیم و در پاورقی به آنچه در اصل بود یاد آور شدیم.

از حاشیه پردازی، تعلیقه زنی، روان سازی متن و تغییر شاخصه‌های مذهبی مثل لعن و صلوات پرهیز کردیم. تنها به خاطر سهولت متن، رسم الخط کلمه‌ی (لیکن) را به شکل کنونی آن (لکن) آوردیم. در پانوشته‌ها آدرس آیات قرآنی را یادآور شدیم و تا جایی که امکان داشت و به منابع دسترسی داشتیم به تخریج اقوال و روایات پرداختیم.

زمستان ۱۳۸۹ ه. ش

قم المقدسة

﴿وَأَخْرُجُهُمْ مِنْهُ بِذِلَّةٍ يُرَبِّهِمُ الْعَالَمِينَ﴾